

Ex-ante hodnocení návrhu skupiny grantových projektů
Návratové granty

Obsah

1. Analýza řešené problematiky.....	3
2. Specifické cíle SGP	4
3. Intervenční logika	5
4. Stanovení celkových výdajů SGP	6
5. Stanovení očekávaných výsledků a jejich využití a očekávané dopady	6
6. Vymezení způsobu realizace	7
7. Analýza absorpční kapacity.....	7
8. Stanovení způsobu hodnocení a výběru projektů	7
9. Stanovení způsobu monitorování	8
10. Stanovení způsobu hodnocení SGP	8
11. Definice rizik spojených s realizací SGP.....	9
12. Doporučení	9

Dokument vypracovaného ex-ante hodnocení návrhu skupiny grantových projektů Návrátové granty se specializuje na odborný aspekt a nezávisle posuzuje předložený vládní materiál Návrátové granty. **Ex-ante hodnocení návrhu nové Skupiny grantových projektů (dále jen „SGP“) má za cíl jasně a detailně vysvětlit potřebnosti této nové skupiny SGP.**

Tato hodnotící činnost respektuje dokumenty Metodika hodnocení VaVal 17+ a Základních principů přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů ve výzkumu, vývoji a inovacích, a také Postup Rady při hodnocení návrhů programů účelové podpory a skupin grantových projektů.

Cílem ex-ante hodnocení je poskytnout nezávislý a odborný pohled na návrh s důrazem na dodržování těchto zásad a postupů.

Cíle skupiny grantových projektů Návrátové granty, spočívají v poskytnutí pracovních příležitostí ve vědě pro vědkyně a vědce bezprostředně po kariérní přestávce a umožnění **opětovného "nastartování" kariéry úspěšných vědkyň a vědců a jejího dalšího rozvoje.** Doba řešení projektu této skupiny grantových projektů byla stanovena v rozmezí od 2 let do 4 let v závislosti na výši plánovaného „projektového“ úvazku řešitele/ky. Uchazeč, resp. příjemce, si bude moci flexibilně vybrat začátek řešení projektu v průběhu celého roku. Dle předkládaného vládního materiálu je cíl udělovat Návrátové granty nejdříve od roku 2026, a to pro projekty vybrané v rámci soutěže, která bude vyhlášena v roce 2025. Následně, za předpokladu dostatečných finančních prostředků, se plánuje pravidelně vyhlašovat veřejné soutěže pro tuto skupinu grantových projektů každý rok.

1. Analýza řešené problematiky

Kapitola č. 13 vládního materiálu dostatečně popisuje současný stav v České republice a v zahraničí. Rodičovství vědců/vědkyň na začátku profesní dráhy a studujících představuje komplexní problematiku.

Analýza souhrnně hodnotí aktuální celospolečenský problém rodičů vracejících se po rodičovské / mateřské dovolené do pracovního procesu ve vědeckém prostředí. Pro vědkyně a vědce může být rodičovská dovolená nebo kariérní přestávka z důvodu péče o rodinu bariérou při pokračování ve vědecké kariéře.

Skupina grantových projektů Návrátové granty je cíleně zaměřena na vytvoření příležitosti pro vědce a vědkyně po kariérní přestávce s cílem umožnit jejich návrat ke vědecké kariéře a tím usnadnit sladění osobního a profesního života.

Nová SGP naplňuje dva zásadní dokumenty:

- **Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030** a to především Strategického cíle č. P.1 – P.1.4.4. Zavést návratové granty.
 - **Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021** – cíl 2: Podpořit výzkumné organizace ve vytváření motivujících pracovních podmínek a rozvoj potenciálu lidí napříč celým spektrem výzkumu a vývoje
 - 2.4: Vytvářet podmínky pro kombinaci výzkumné práce a rodičovství a pro uplatnění žen po mateřské a žen či mužů po rodičovské dovolené
- Opatření 12: Vytváření podmínek pro kombinaci výzkumné práce a rodičovství a pro uplatnění žen po mateřské dovolené.

Zastoupení žen mezi výzkumníky v České republice je 28 % a tato hodnota se navzdory zvyšování celkového počtu výzkumníků a slušnému zastoupení žen ve studiu za poslední roky nemění. Mezi nově

zaměstnanými výzkumníky je jen 33 % žen. Česká republika tak zbytečně přichází o kvalifikované ženy a plýtvá zdroji vynaloženými na jejich vzdělání a vědecký výcvik.

Mimo zlepšování pracovních podmínek a samotného fungování výzkumných institucí je nutné, aby sociální systém institucím a rodičům obecně umožnil co největší míru flexibility při sladování profesního a soukromého života. Nová SGP samozřejmě nemá ambice zlepšovat sociální systém České republiky, ale do určité míry může případné nedostatky vyrovnat, dát nový impuls vědecké komunitě.

2. Specifické cíle SGP

Návratové granty a další programy pro podporu osob navracejících se po kariérní přestávce existují v různých modifikacích. Podoba programů závisí především na instituci, která je nabízí, rozdíly najdeme v délce, rozsahu finanční podpory, v různých úrovních flexibility a také v kritériích, které musí žadatelé/žadatelky splnit, aby se mohli/y soutěže účastnit, či je jim v procesu hodnocení přikládána zásadní váha.

Posláním GA ČR je podporovat základní výzkum formou poskytování účelové podpory s cílem podpořit nejkvalitnější projekty, které přinesou výsledky na špičkové mezinárodní úrovni. Dalším úkolem je investovat do podpory vědeckých pracovníků nejenom na začátku kariéry, ale též po kariérní přestávce (plnění rodičovské role) a tím přispět k jejich rozvoji a umožnit jejich integraci do výzkumného prostředí v České republice.

Kariérní přestávka v důsledku péče o dítě (nebo jiného člena rodiny/domácnosti) vytváří v současném vědeckém prostředí zásadní překážku pro kariérní rozvoj či pro pokračování kariéry, a to zejména pro ženy, na které padá v naší společnosti většina povinností spojených s výkonem i managementem péče o rodinné příslušníky/dítě v soukromé sféře.

Skupina grantových projektů Návratové granty je konkrétně zaměřena na vytváření příležitostí pro vědce a vědkyně, kteří se nacházejí v kariérní přestávce. **Cílem je umožnit jejich návrat ke vědecké kariéře a tím usnadnit harmonické sladění osobního a profesního života.**

Rodičovská dovolená nebo kariérní přestávka může pro vědkyně a vědce z důvodu péče o rodinu představovat překážku při pokračování ve vědecké kariéře. Aby se předešlo ztrátě vysokého potenciálu pro oblast vědy a výzkumu, je klíčové vhodně nastavit systém podpory pro tuto specifickou skupinu osob a podporovat vytváření pracovních příležitostí, které odpovídají jejich potřebám. Z tohoto důvodu navrhuje GA ČR zavést novou skupinu grantových projektů nazvanou Návratové granty.

Co Návratové granty přinesou české vědě?

- Využití potenciálu vědkyň a vědců s kariérní přestávkou pro českou a světovou vědu
- Pomohou sladit profesní a rodinný život
- Poskytnou pracovní příležitosti ve vědě pro vědkyně a vědce bezprostředně po kariérní přestávce
- Umožní znovu „nastartovat“ kariéru úspěšných vědkyň a vědců a její další rozvoj
- Podpoří genderovou rovnost ve vědě

Pro koho jsou Návratové granty určeny?

- Pro vědkyně a vědce bezprostředně po kariérní přestávce z důvodu péče o rodinu
- Individuální projekty (tj. projekt jednoho řešitele/ky bez spolupracovníků s výjimkou omezeného zapojení studentů či techniků) se zaštitěním výzkumné instituce

- Pro vědkyně a vědce max. 10 let od získání Ph.D., bez započítání doby strávené na mateřské/rodičovské dovolené
- Délka kariérní přestávky 1–5 let

Shrnutí cílů Návrátových grantů:

- zacetit určitou mezeru v grantovém systému základního výzkumu České republiky, v jejímž důsledku pochází k odlivu kvalitních pracovníků mimo vědecké prostředí.
- motivovat vědce – rodiče, aby se vrátili do práce, do vědy a zároveň přispět k vytvoření podpůrného a inkluzivního pracovního prostředí pro zaměstnance/kyně s rodinnými závazky. Opatření pomůže překlenout období, kdy vědec/vědkyně aktuálně není řešitelem ani členem řešitelského týmu žádného grantového projektu a potřebuje obnovit kontakty a seznámit se s vývojem v oboru.
- posílení motivace institucí vědy a výzkumu k vytváření organizačních a ekonomických podmínek pro práci vědců/kyň po kariérní přestávce, a tím i k větší personální a organizační dynamice vědeckého prostředí v České republice, a to včetně vědeckých institucí, které by jinak měly pouze omezené možnosti zaměstnat rodiče po kariérní přestávce.

Projekty Návrátové granty tak mohou významně přispět k transformaci vědy a výzkumu v České republice do podoby otevřenější a dynamičtější struktury a obecně ke zvýšení míry naplnění work-life balance.

3. Intervenční logika

V České republice už je několik příkladů úspěšného zavedení takových programů. V návaznosti na strategické dokumenty Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) plánuje v roce 2024 výzvu na zavedení návratových grantů v rámci OP JAK.¹ Ačkoli se jedná o posun pozitivním směrem, financování z OP nepředstavuje dlouhodobě udržitelné řešení. MŠMT nebude samo návratové granty administrovat jako poskytovatel, ale bude očekávat, že si instituce VaVal o finance na tyto granty zažádají. Tím se odpovědnost převádí na jednotlivé instituce a jejich zaměstnance/kyně a zaměstnanci budou závislí na tom, zda se tam najde kapacita a vůle o podporu žádat a zda bude daná instituce úspěšná. To mimo jiné znamená, že široké skupině vědců a vědkyň bude tato podpora nedostupná, protože budou působit na instituci, která nemá projekt OP JAK. Návrátové projekty GA ČR budou dostupné pro celou vědeckou komunitu, a to bez časového omezení daného projektem, jako v případě OP JAK. Bude tak stabilním prvkem systému grantové podpory v ČR. Návrátové granty budou oproti tomu více zacílené přímo na vědce/vědkyně, kteří si budou moci po kariérní přestávce sami vybrat instituci, na které budou projekt řešit. Zároveň bude umožněna změna příjemce a řešitel tak bude moci přejít s grantovým projektem na jinou instituci.

Návrátové granty jsou v České republice dosud k dispozici pouze na několika institucích, konkrétně na Mendelově univerzitě, Masarykově univerzitě a Univerzitě Karlově. A tak jsou dostupné pouze malému zlomku vědkyň a vědců. Je proto potřeba rozšířit dostupnost návratových grantů a tím poskytnout vědcům a vědkyním větší příležitost využít tuto formu podpory při návratu k vědecké kariéře po kariérní přestávce.

GA ČR má za cíl zacetit konkrétní mezery v grantovém systému základního výzkumu v České republice, a to zavedením této nové skupiny grantových projektů. Tato iniciativa reaguje na situaci, kdy kvalitní pracovníci opouštějí vědecké prostředí, což vede k jejich odlivu mimo oblast vědy. Tímto krokem GA ČR

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Operační program Jan Amos Komenský. Dostupné z: (2021–2027) <https://opvv.msmt.cz/download/file5938.pdf>

snad může podpořit záchranu a udržení talentovaných jednotlivců ve vědeckém prostředí České republiky, posilujíc tak potenciál pro rozvoj a excelenci v základním výzkumu.

Zavedení SGP Návrátové granty Grantovou agenturou zajišťuje účelovou podporu jednotlivcům. Zcela bezpochybně má své místo i vedle programu OP JAK.

4. Stanovení celkových výdajů SGP

Na skupinu grantových projektů Návrátové granty se předpokládají celkové výdaje v objemu cca 100 mil. Kč ročně s postupným nárůstem objemu podpory.

Navrhované účelové výdaje jsou pro první rok řešení ve výši 50 mil. Kč, které vychází z předpokladu 20% úspěšnosti každé vyhlášené soutěže. Předpokládá se udělení cca 25 projektů každý rok a očekávané průměrné roční výdaje na jeden projekt ve výši 2 mil. Kč (při 100 % úvazku a době řešení projektu na dva roky). Maximální roční výše výdajů navrhované skupiny grantových projektů s ohledem na naléhavý zájem činí 100 mil. Kč.

Vládní materiál předkládá i náklady v institucionálních prostředcích. Pro zajištění hodnocení a administraci projektů v rámci skupiny grantových projektů Návrátové granty kancelář GA ČR vyžaduje navýšení rozpočtu v oblasti institucionálních prostředků ve výši 6,6 mil. Kč na rok. Navýšení je především v personálních kapacitách.

Na tuto skupinu grantových projektů jsou celkové výdaje považovány za přiměřené vzhledem k nutnosti státní intervence vyplývající z motivačního účinku zaměření a cílů této skupiny grantových projektů.

5. Stanovení očekávaných výsledků a jejich využití a očekávané dopady

Zavedením skupiny grantových projektů Návrátové granty GA ČR sleduje mimo jiné i posílení motivace institucí vědy a výzkumu k vytváření organizačních a ekonomických podmínek pro práci vědců/kyň po kariérní přestávce. Tím dochází k podpoře větší personální a organizační dynamiky vědeckého prostředí v České republice. Projekty Návrátové granty tak mohou výrazně přispět k transformaci vědy a výzkumu v České republice, přinášející otevřenější a dynamičtější strukturu.

V této skupině grantových projektů mohou být podporovány pouze projekty, které odůvodněně předpokládají dosažení špičkových vědeckých výsledků prezentovatelných některým z následujících komunikačních nástrojů výsledků základního výzkumu:

J – recenzovaný odborný článek:

- Jimp – původní / přehledový článek v odborném periodiku, který je obsažen v databázi Web of Science s příznakem „Article“, „Review“, nebo „Letter“;
- Jsc – původní / přehledový článek v odborném periodiku, který je obsažen v databázi Scopus s příznakem „Article“, „Review“, nebo „Letter“;
- Jost – původní / přehledový článek v odborném periodiku, který nespádá do žádné z výše uvedených skupin a splňuje obecné požadavky na odborný recenzovaný článek. Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik se nepoužije.

B – odborná kniha (ISBN, ISMN)

C – kapitola v odborné knize

D – stať ve sborníku (ISBN) evidovaném v databázi WoS nebo Scopus

Jiné druhy vědeckých výsledků bude možné uplatnit, ale projekt nebude na základě takovýchto uplatněných výsledků hodnocen.

Cíle SGP jsou jasně definovány, jejich splnění se zdá reálné. Největší důraz by měl být dán na sledování kariérního růstu řešitele/ky a její/ho návrat do vědecké komunity.

6. Vymezení způsobu realizace

Podpora bude poskytována formou dotace na uznané náklady právnickým osobám a formou zvýšení výdajů organizačních složek státu nebo organizačních jednotek ministerstev z výdajů státního rozpočtu na výzkum, experimentální vývoj a inovace na základě výsledků Veřejné soutěže. V souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Zákon“) a nařízením Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem, Úřední věstník EU L 187 ze dne 26. června 2014, v platném znění (dále jen „Nařízení“) může být míra (intenzita) podpory pro projekty základního výzkumu až 100 % způsobilých nákladů projektu. Maximální povolená výše podpory projektu základního výzkumu (bez oznamovací povinnosti a podrobnějšího posouzení Evropskou komisí) je stanovena podle čl. 4 odst. 1 písm. i) bodu i) Nařízení na 40 mil. EUR na podnik a projekt a nebude překročena – ve skupině grantových projektů Návrátové granty se předpokládá průměrná výše podpory jednoho projektu nižší (2 mil. Kč za rok – při 100 % úvazku a době řešení projektu na dva roky). Dobu řešení projektu si bude moci řešitel/ka v návrhu projektu rozvrhnout v rozmezí od 2 let (při až 100 % „projektovém“ úvazku) až do maximálně 4 let (při 50 % „projektovém“ úvazku). Výše podpory bude posuzována u každého projektu individuálně. Individuální stanovování výše podpory se bude týkat podpory, která bude poskytnuta na jednotlivý projekt. Požadovaná výše podpory musí být zdůvodněná, přiměřená vědeckému záměru, době trvání projektu a použitým metodám řešení projektu a stanovena v souladu s příslušnou zadávací dokumentací Veřejné soutěže. Skupina grantových projektů Návrátové granty vylučuje v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 ve znění pozdějších předpisů duplicitní financování s jinými programy, včetně programů ESIF.

Způsob realizace SGP je standardní a v ničem se neliší od ostatních SGP GA ČR.

7. Analýza absorpční kapacity

Analýza absorpční kapacity kapitoly č. 7 vládního materiálu v tabulce přehledně popisuje předpokládané výdaje, které nikterak nezpochybňují.

8. Stanovení způsobu hodnocení a výběru projektů

V souladu s pravidly stanovenými Zákonem jmenuje poskytovatel komisi pro přijímání návrhů projektů. Doručené návrhy projektů kontroluje komise pro přijímání návrhů projektů z hlediska splnění všech náležitostí stanovených zadávací dokumentací pro návrhy projektů.

O přijetí návrhu projektu do Veřejné soutěže, resp. o jeho vyřazení z Veřejné soutěže, rozhoduje předsednictvo GA ČR v souladu s § 21 odst. 3 Zákona na základě protokolu zpracovaného komisí pro přijímání návrhů projektů, resp. odborným poradním orgánem. Návrhy projektů vyřazené z Veřejné soutěže nejsou dále hodnoceny.

Hodnocení návrhů projektů v rámci navrhované skupiny grantových projektů bude probíhat způsobem, který vychází ze Zákona a Statutu GA ČR:

- rozhodujícím orgánem je předsednictvo GA ČR;
- oborové komise jsou poradními orgány dle Zákona.

Systém posuzování návrhu projektu je koncipován tak, aby se zmenšil prostor pro zájmové vlivy a předešlo se konfliktu zájmů na všech úrovních posuzování.

Další kroky hodnocení popisované vládním materiálem jsou standardní a zcela transparentní.

9. Stanovení způsobu monitorování

Průběžné odborné hodnocení projektu se u Návrátových grantů neprovádí.

Kontrolu finanční stránky průběhu řešení grantového projektu provádí GA ČR každoročně na základě ročních finančních zpráv.

V souladu se Základními principy přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů výzkumu, vývoje a inovací budou u SGP Návrátové granty sledovány **tyto hlavní indikátory**:

- počet a objem úvazků, určených pro vědecké pracovníky/pracovnice po kariérní přestávce, které v rámci schématu vznikly;
- budoucí rozvoj kariéry žadatelů/ek – např. úspěšnost řešitelů Návrátových grantů v získávání dalších grantů či zda přispělo řešení projektu k následnému kariérnímu růstu či následná publikační aktivita;
- počet řešitelů/řešitelek, kteří do roku po skončení získali úvazek ve výši minimálně 0,5 na vědecké či akademické instituci a/nebo další projekt, jehož součástí je jeho mzda.

Po **prvních třech letech** trvání této skupiny grantových projektů **bude stanoven termín průběžného vyhodnocení** skupiny grantových projektů provedeného na základě **monitorování projektů**. Na základě tohoto průběžného vyhodnocení bude možné provést případnou modifikaci skupiny grantových projektů Návrátové granty, včetně úpravy délky trvání nebo doby řešení projektů.

První vyhodnocení hlavního i dílčích cílů skupiny grantových projektů Návrátové granty proběhne po šesti letech jejího trvání, následně bude hodnocení probíhat ve dvouletých intervalech. **Klíčové indikátory budou vyhodnocovány průběžně.**

Nastavené indikátory korelují s cíli SGP, jsou měřitelné a realistické. Časové vymezení monitoringu a prvního hodnocení je dobře nastaveno.

10. Stanovení způsobu hodnocení SGP

Hodnocení ukončeného grantového projektu provádí na základě posouzení hodnotícím panelem oborová komise, do jejíž působnosti grantový projekt spadá, a to na základě závěrečné zprávy a výsledku kontrolní činnosti o hospodaření s prostředky. Toto hodnocení se provádí rok po skončení financování projektu.

Orgány GA ČR hodnotí závěrečnou zprávu a postup při řešení grantového projektu podle definovaných kritérií, která jsou jasně popsána ve vládním materiálu.

V souladu s povahou výsledků v základním výzkumu a vzhledem k povaze projektů Návrátové granty bude za splnění cílů skupiny grantových projektů považováno zlepšování a růst hodnot výše sledovaných indikátorů a úspěšné ukončení (tj. projekt bude klasifikován jako „splněn“ nebo „vynikající“, viz předchozí čl.) 60 % řešených projektů.

Definování způsobů hodnocení je jasné, bez nutnosti revize.

11. Definice rizik spojených s realizací SGP

Za možné riziko lze považovat potenciální překryv po určité omezené období s „návrátovými granty“ OP JAK Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, případně s jinými obdobně zaměřenými dotačními výzvami. Za další z rizik, které by mohlo zamezit dosažení cílů navrhované skupiny grantových projektů je případné snížení alokace finančních prostředků ze státního rozpočtu také riziko, že na Návrátové granty nebude mít GA ČR dostatek finančních prostředků ze státního rozpočtu. Další rizika nejsou definována a nastavený systém výběru, kontroly a hodnocení schválených projektů nedovoluje pochybení v administraci projektů (např. duplicitní financování).

12. Doporučení

K zajištění efektivního nastavení cílů SGP by bylo dobré sledovat průběh vyhlášení výzvy OP JAK. Též cílená edukace všech panelistů před začátkem hodnotícího procesu je ke specifikce příjemců Návrátových grantů důležitá.

Zpracovala: Ing. Mirka Wildmannová, Ph.D., MBA